

Методичні рекомендації щодо вивчення української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011–2012 навчальному році

(Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 09.06.2011 р. № 1/9-454)

У 2011–2012 навчальному році **вивчення української літератури в 5–9 класах** загальноосвітніх навчальних закладів здійснюватиметься за програмою, затвердженою Міністерством освіти і науки України:

❖ Українська література. 5–12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / уклад. Р.В.Мовчан, Н.В.Левчик, О.А.Камінчук, М.П.Бондар, О.Б.Поліщук, М.М.Сулима, Л.П.Шабельникова, В.М.Садівська; керівник проекту М.Г.Жулинський; за заг. ред. Р.В.Мовчан. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 201 с.

З метою поліпшення якості шкільної літературної освіти, урахування громадської думки щодо виховної та естетичної вартості окремих програмових художніх творів та розвантаження змісту навчальної програми, відповідно до рішення колегії Міністерства освіти і науки від 11 лютого 2010 року, протокол № 1/4–2, затверджено зміни до навчальної програми з української літератури (5–9 класи), а саме:

5 клас

- легенда «Лісова панна» – вилучено з програми;
- казка В.Корольова-Старого «Потерчата» – винесено на позакласне читання;

6 клас

- усунуто дублювання вивчення кіноповісті О.Довженка «Зачарована Десна» (у 6 класі вивчаються фрагменти твору);

- твір С.Руданського «Козак і король» – вилучено з програми (замінено на гуморески «Добре торгувались» і «Гуменний»);

- оповідання С.Васильченка «Басурмен» – вилучено з програми (замінено на твір «У темряві»);

- зменшено на початку навчального року вивчення поезій напам'ять (замість 5 пісень на величезне прохання вчителів вивчатиметься 2 на вибір);

7 клас

- твір Б.Лепкого «Цвіт щастя» – винесено на позакласне читання;

- вірш А.Малишка «Приходять предки...» – вилучено з програми (замінено на поезію «В завійну ніч з незвіданих доріг...»);

8 клас

- твір І.Франка «Іван Вишенський» – текстуальне вивчення замінено на оглядове (1 година);

- поезії В.Самійленка «Ельдорадо» і «Патріоти» вилучено з програми, замінено на твори «На печі», «Не вмере поезія...»;

- вивчення творчості Є.Дударя (за програмою: «Слон і мухи», «Лісова казка», «Червона Шапочка») вилучено з програми – натомість вивчаються оповідання О.Чорногуза «Як вибрати ім'я», «Як поводитись у кіно» зі збірки оповідань «Веселі поради»;

9 клас

- притча І.Липи «Мати» – вилучено з програми;
- усунуто дублювання вивчення вірша Т.Шевченка «Садок вишневий коло хати...» (у 5 класі твір вивчається, у програмі для 9 класу – знято);

- зменшено на початку навчального року вивчення поезій напам'ять (замість 4 пісень вивчатиметься 2 на вибір).

Вивчення української літератури у **10–11 класах** загальноосвітніх навчальних закладів здійснюватиметься за програмами, затвердженими Міністерством (наказ від 28.10.2010 № 1021). Ефективність практичного втілення системи профільного вивчення української літератури та визначення ступеня її представленості як окремої навчальної дисципліни в профілях інших спеціалізацій забезпечується наявністю двох профільних програм.

❖ Українська література. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Природничо-математичний, технологічний, спортивний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний напрями; філологічний напрям (профіль – іноземна філологія). **Академічний рівень** / уклад. М.Г.Жулинський, Г.Ф.Семенов – керівники авторського колективу; Р.В.Мовчан, Н.В.Левчик, М.П.Бондар, О.А.Камінчук, В.І.Цимбалюк; за заг. ред. Р.В.Мовчан. – К. : Грамота, 2011.

❖ Українська література. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям (профіль української філології). **Профільний рівень** / уклад. М.Г.Жулинський, Г.Ф.Семенов – керівники авторського колективу; Р.В.Мовчан, Н.В.Левчик, М.П.Бондар, О.А.Камінчук, В.І.Цимбалюк; за заг. ред. Р.В.Мовчан. – К. : Грамота, 2011.

Програма **академічного рівня** збігається за змістом і формою з програмою рівня **стандарту** (як за кількістю годин, так і за вимогами до рівня оцінювання навчальних досягнень учнів).

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 10.08.2010 р. № 1/9-543 «Про навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2010/2011 навчальний рік» розподіл годин щодо української літератури за рівнями змісту освіти виглядає таким чином:

Навчальний предмет	Кількість годин на тиждень у класах					
	Рівень стандарту		Академічний рівень		Профільний рівень	
Класи	10	11	10	11	10	11
Українська література	2	2	2	2	4	4

У **вечірніх (змінних) загальноосвітніх навчальних закладах** українська література вивчатиметься за програмами:

❖ У **5–9 класах**: Українська література. 5–12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / уклад. Р.В.Мовчан, Н.В.Левчик, О.А.Ка-

мінчук, М.П.Бондар, О.Б.Поліщук, М.М.Сулима, Л.П.Шабельникова, В.М.Садівська; керівник проекту М.Г.Жулинський; за заг. ред. Р.В.Мовчан. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 201 с. (з урахуванням внесених змін до навчальної програми).

- ❖ У **10–12 класах**: Українська література. 10–12 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Природничо-математичний, технологічний, спортивний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний напрями; філологічний напрям (профіль – іноземна філологія). Академічний рівень / уклад. М.Г.Жулинський, Г.Ф.Семенюк – керівники авторського колективу; Р.В.Мовчан, Н.В.Левчик, М.П.Бондар, О.А.Камінчук, В.І.Цимбалюк. – К. : Грамота, 2009. – 88 с.

Згідно з наказом МОН від 18.02.2008 № 99 «Про Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням окремих предметів» розроблено навчальну програму з української літератури:

- ❖ Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з **поглибленим вивченням української літератури**. 8–9 класи / керівники авторського колективу: М.Г.Жулинський, Г.Ф.Семенюк; за заг. ред. Р.В.Мовчан; авторський колектив: Р.В.Мовчан, М.М.Сулима, В.І.Цимбалюк, Н.В.Левчик, М.П.Бондар. – К. : Грамота, 2009. – 88 с.

Основними завданнями поглибленого вивчення літератури є: вироблення в учнів стійкого інтересу до читання, до української книжки зокрема; формування самостійного, критичного, творчого мислення школярів у процесі аналізу художнього твору на основі засвоєння ними необхідної суми знань; розвиток творчих здібностей, загальнокультурного рівня учнів через ознайомлення їх із творами мистецтва слова, розвиток високих моральних цінностей людини, втілених у художніх творах; виховання сучасної естетично розвиненої особистості, творчого читача зі сформованим почуттям національної свідомості та власної людської гідності.

Одним з основних компонентів допрофільної та профільної підготовки є **курси за вибором і факультативи**. Зазначені курси сприяють одержанню старшокласниками чітких уявлень про свою майбутню професію, що так чи інакше має бути пов'язана з філологією (учитель-словесник, журналіст, редактор, коректор, перекладач, фольклорист, науковець філологічної спеціалізації тощо), а також дають змогу виробити особистісні риси та фахові навички.

Програми курсів за вибором і факультативів, схвалені Міністерством, вміщено у збірнику:

- ❖ Збірник програм курсів за вибором і факультативів з української літератури / за заг. ред. К.В.Таранік-Ткачук. – К. : Грамота, 2011.

Курси за вибором у старших класах мають забезпечити індивідуальні інтереси кожного учня: поглиблене та розширене вивчення профільних предметів, формування індивідуальної освітньої траєкторії школярів, орієнтація на усвідомлений та

відповідальний вибір майбутньої професії. Водночас вони можуть сприяти вивченню непрофільних предметів і бути зорієнтовані на певний вид діяльності поза профілем навчання.

Важливим залишається організаційний аспект щодо використання програм курсів за вибором або факультативів. Насамперед зауважимо щодо кількості годин на рік для додаткових курсів: **факультативи** розраховані на 9–17 годин опрацювання, мають «статус» необов'язковості, коли учень може перевірити власні нахили, здібності й уподобання, опановуючи факультативний курс. Відповідно до наказу МОН від 20.02.2002 р. № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп... загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах» мінімальна наповнюваність груп при проведенні факультативних занять у ЗНЗ міської місцевості становить 8 учнів, сільської місцевості – 4 учні. Ураховуючи вимоги Концепції профільної освіти, відвідувати курси за вибором мають усі учні класу.

Програма **курсу за вибором** розрахована на 35 годин на рік (одна година на тиждень), ці заняття є обов'язковими для відвідування учнями від початку навчального року до завершення, робота учнів у кінці навчального року має бути оцінена.

Однак, ураховуючи, що організація профільного навчання на етапі допрофільної (8–9 класи) та профільної (10–11 класи) освіти мають свої особливості, що спричинені об'єктивними і суб'єктивними причинами, можливим є узгодження обраної програми з реальною ситуацією. Так, обравши курс за вибором на 35 годин на рік, учитель має право скоригувати кількість годин і ущільнити матеріал, якщо згідно з реальними обставинами може викладати лише факультативний курс на 17 годин на рік. Можливим є й зворотний процес, коли факультативний курс може бути використаний як курс за вибором. Кількість годин на вивчення кожної теми, збільшення навчального матеріалу має бути скоригованим у календарно-тематичному плануванні до програми курсу за вибором.

У такому випадку скоригована програма має бути погоджена на засіданні методичного об'єднання загальноосвітнього навчального закладу і затверджена керівником цього навчального закладу. У пояснювальній записці до програми необхідно зазначити, на основі якої програми курсу за вибором або факультативу (за чий авторством) розроблено скоригований варіант.

З метою рівномірного розподілу навантаження учнів протягом навчального року подаємо рекомендовану кількість видів контролю з української літератури (за класами). Поданий у таблиці розподіл годин є **мінімальним і обов'язковим** для проведення в кожному семестрі. Учитель на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовки учнів, особливостей класу тощо.

Обов'язкова кількість видів контролю
5–9 класи

Класи	5		6		7		8		9	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Семестри										
Контрольні роботи у формі:	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
• контрольного класного твору;	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
• виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення* (РМ)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання (ПЧ)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Контрольний домашній твір	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

У 8–9 класах з поглибленим вивченням української літератури пропорційно збільшується кількість контрольних робіт та уроків розвитку мовлення (на розсуд учителя визначається кількість і види контрольних робіт).

10–11 класи

Класи	10		11		10		11	
	I	II	I	II	I	II	I	II
Семестри								
	Рівень стандарту, академічний				Профільний рівень			
Контрольні роботи у формі:	3	3	3	3	4	4	4	4
• контрольного класного твору;	1	1	1	1	1	1	1	1
• виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	3	3	3	3
Уроки розвитку мовлення* (РМ)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання (ПЧ)	1	1	1	1	2	2	2	2
Контрольний домашній твір	1	1	1	1	2	2	1	1
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5

* У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку розвитку усного мовлення, а другого – писемного. Умовне позначення у таблиці – (у + п).

Можливі види контрольних робіт

- *тест*;
- *відповіді на запитання*;
- *контрольний літературний диктант*;
- *анкета головного героя*;
- *комбінована контрольна робота*;
- *письмові контрольні твори тощо*.

Можливі види контрольних робіт із розвитку мовлення

- *складання оповідання (казки) за прислів'ям*;
- *добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів, що виражають головну ідею твору*;
- *введення власних описів в інтер'єр, портрет, пейзаж у вже існуючому творі*;
- *усний переказ оповідання, епізоду твору*;
- *твір-характеристика персонажа*;
- *написання асоціативного етюд, викликаного певним художнім образом*;

- *написання вітального слова на честь літературного героя, автора тощо*;
- *твір-опис за картиною*;
- *складання тез літературно-критичної статті (параграфа підручника)*;
- *підготовка проекту (з можливим використанням мультимедійних технологій) – індивідуального чи колективного – з метою представлення життєвого і творчого шляху, естетичних уподобань письменника тощо*;
- *складання анкети головного героя, цитатних характеристик, конспекту, рецензії, анотації*;
- *написання реферату*;
- *ідейно-художній аналіз поетичного чи прозового твору*;
- *написання листа авторові улюбленої книжки*;
- *інсценізація твору (конкурс на кращу інсценізацію уривка твору) тощо*.

Перелік головних вимог щодо основних видів оцінювання, виконання письмових робіт і перевірки зошитів з української літератури, особливостей проведення уроків виразного читання, кількості, призначення та особливості оформлення зошитів з предмета, їх перевірки й критерії оцінювання містяться у відповідному методичному листі Міністерства від 21.08.2010 № 1/9-580. Там же подано зразок заповнення сторінки журналу з української літератури. Звертаємо увагу, що додатковий запис щодо теми над датами в журналі не робиться.

Відповідно до наказу Міністерства від 01.09.2009 № 806 «Про використання навчально-методичної літератури у загальноосвітніх навчальних закладах» загальноосвітні навчальні заклади мають право використовувати в організації навчально-виховного процесу лише навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, що мають відповідний гриф Міністерства, схвалення відповідної комісії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства.

Щодо використання посібників, що містять календарно-тематичний план і конспекти (плани-кон-

спекти) уроків, нагадуємо, що вчитель-словесник може використовувати книжку для вчителя й не готувати окремий конспект для кожного уроку, якщо:

- посібник має гриф «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах»;
- від дати надання грифу посібникові минуло не більше *п'яти* років.

Зауважимо, що вчитель, який має кваліфікаційну категорію «спеціаліст», повинен самостійно складати конспект (план-конспект) уроку із використанням матеріалів методичних посібників з метою вироблення й відпрацювання навичок моделювання уроків різного типу.

Навчально-методична література, яка має гриф Міністерства і схвалена для використання у загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичні комплекти до підручників, у тому числі книжки для вчителя із календарно-тематичним плануванням уроків, щорічно зазначаються в Переліку програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством для використання в загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням українською мовою для основної і старшої школи, й друкуються на початку навчального року в «Інформаційному збірнику» Міністерства.

Пропонуємо **календарно-тематичне планування уроків української літератури за рівнем стандарту, академічним рівнем для 11 класу**, розроблене **Олександром АВРАМЕНКОМ**, доцентом кафедри методики мов і літератур Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

11 клас

(рівень стандарту, академічний рівень)

Усього – 70 год*. На тиждень – 2 год.

Текстуальне вивчення – 62 год.

Розвиток мовлення – 4 год.

Позакласне читання – 2 год.

Резервний час – 2 год.

Пор. №	Дата	Тема уроку	К-ть годин	Примітки
І семестр				
1		Українська література 1920–1930 рр. Вступ Суспільно-історичні умови розвитку української літератури ХХ ст., основні стиліові напрями (модернізм, соцреалізм, постмодернізм). Українська література ХХ ст. як новий етап в історії національної культури. Актуалізація проблем: митець і влада, свобода творчості. ТЛ: «розстріляне відродження».	1	
2		Поезія Провідна роль поезії у 20-ті рр. Потужне ліричне самовираження, емоційне переживання пореволюційної епохи, її духовних катаклізмів. Павло Тичина – найбільший модерніст 20-х рр. Художнє відтворення національно-визвольного пробудження народу, уславлення борців за вільну Україну у вірші «Пам'яті тридцяти».	1	

* У разі зменшення фактичної кількості годин (через карантин, припадання занять на святкові дні та ін.) слід ущільнити вивчення окремих тем (на розсуд учителя) шляхом їх об'єднання.

3	Потужне ліричне «Я» як символ нової людини, життєствердний пафос, поєднання тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму. Феномен «кларнетизму». Наскрізна оптимістична тональність, життєствердна настроєвість (зб. «Сонячні кларнети»): «Арфами, арфами...» , «О панно Інно...» , «Ви знаєте, як липа шелестить...» , «Одчиняйте двері...» ТЛ: вітаїстичність, експресіонізм, кларнетизм.	1	
4	Авангардні тенденції в українській поезії 1920-х рр. Михайль Семенко – поет-футурист, сміливий експериментатор. Урбаністичні мотиви його лірики, їхня змістова новизна, деструкція класичної форми у віршах «Бажання» , «Місто» й «Запрошення» . ТЛ: авангард, футуризм, деструкція.	1	
5	Група київських «неокласиків». Їхнє творче кредо, орієнтація на традицію, класичну форму вірша («Київ – традиція» М.Зерова). Різногранний творчий шлях митців М.Зерова й М.Рильського . ТЛ: сонет.	1	
6	Філософічність, афористичність лірики М.Зерова й М.Рильського. Мотиви пошуків душевної рівноваги, краси в житті та в душі, вітаїзм, сповідальність у віршах М.Рильського «Молось і вірю...» , «Солодкий світ!..» ТЛ: філософічність.	1	
7	Євген Плужник – один із провідних поетів «розстріляного відродження». Урівноваженість душевного стану ліричного героя Є.Плужника. Мотив туги за минулістю краси, гармонією світу і людини, мить і вічність у чуттєвому вираженні («Вчись у природи творчого спокою...» , «Ніч... а човен – як срібний птах!..» , «Річний пісок...»). ТЛ: поглиблення поняття про ліричного героя.	1	
8	«Громадянський інтим», сповідальність, ліричність, філософічність лірики Є.Плужника («Для вас, історики майбутні...»). КР № 1 «Поетична творчість П.Тичини, М.Семенка, М.Зерова, М.Рильського, Є.Плужника» (тест).	1	КР № 1 (тест)
9	Проза Жанрово-стильове розмаїття. Нові теми, проблеми. Часткова ідеологічна заангажованість, її експериментаторські модерністичні пошуки, опертя на національну і європейську традиції. Зв'язок із поезією. Микола Хвильовий . Життєвий і творчий шлях письменника. Провідна роль у літературному житті 1920-х рр. Романтичність світобачення. Участь у ВАПЛІТЕ, у проведенні дискусії 1925–1928 рр.	1	
10	Тематичне й стильове розмаїття прози М.Хвильового. «Я (Романтика)» – новела про добро і зло в житті та в душі. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком.	1	
11	Григорій Косинка . Трагічна доля митця. Змалювання строкатої картини життя крізь призму долі й душі людини. Перевага імпресіонізму в стильовій палітрі. «В житах» – зупинена мить, пошуки порушеної гармонії.	2	
12	Вітаїстичний пафос, імпресіоністична настроєність у новелі Г.Косинки «В житах» . ТЛ: поглиблення поняття про імпресіонізм.	1	
13	Юрій Яновський . Творча біографія митця. Романтичність світовідчуття й стилю в ранній творчості. Роман у новелах «Вершники» як «реабілітаційний двійник» «Чотирьох шабель» .	1	
14	Умовність зображення в новелі «Подвійне коло» , ідея протиставлення загальнолюдських вартостей класовим. Проблема розпаду роду, родини як трагедія народу.	1	
15	Ідея нетлінної вартості національних основ буття, спадковості поколінь, духовної пам'яті в новелі Ю.Яновського «Дитинство» . Утвердження високих загальнолюдських ідеалів вірності й кохання, відданості громадянському обов'язку в новелі Ю.Яновського «Шаланда в морі» .	1	

16	Валер'ян Підмогильний. Життєвий шлях письменника. Автор інтелектуально-психологічної прози, перекладач. Світовий мотив підкорення людиною міста, самоутвердження, інтерпретовані на національному матеріалі в романі «Місто».	1	
17	Зображення «цілісної» людини в єдності біологічного, духовного, соціального. ТЛ: екзистенціалізм, маргінальність, психологізм, іронія.	1	
18	РМ Усний навчальний міні-твір на тему «Чи підкорив місто Степан Радченко?»	1	РМ (усний навчальний міні-твір)
19	Остап Вишня. Трагічна творча доля українського гумориста, велика популярність і значення його усмішок у 1920-ті рр. Засоби гумору в усмішці «Моя автобіографія». ТЛ: усмішка.	1	
20	Оптимізм, любов до природи, людини, м'який гумор як риси індивідуального почерку Остапа Вишні в «Мисливських усмішках»: «Сом», «Як варити і їсти суп із дикої качки».	2	
21	Проза 20–30-х рр. (узагальнення й систематизація вивченого). КР № 2 «Проза 20–30-х років. Творчість М.Хвильового, Ю.Яновського, Г.Косинки й О.Вишні» (тест).		КР № 2 (тест)
22	Драматургія Розвиток національного театру («Березіль» Леся Курбаса, Харківський театр ім. І.Франка), драматургії 1920–1930-х рр. Микола Куліш. Життєвий і творчий шлях митця. Зв'язок із театром Л.Курбаса. Національний матеріал і вселюдські «вічні» мотиви та проблеми у п'єсах.	1	
23	Сатирична комедія «Мина Мазайло». Особливості сюжету. Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації (Мина, Мокій, дядько Тарас, тьотя Мотя). Сатиричне викриття бездуховності обивателів, що зрікаються своєї мови, культури, родового коріння.	1	
24	Драматургічна майстерність автора у створенні комічних характерів і ситуацій, у використанні діалогів та ремарок, у мовній характеристиці героїв. Сценічне втілення. Актуальність п'єси в наш час. ТЛ: сатирична комедія.	1	РМ (контрольний домашній твір)
26	Українська література за межами України Література в Західній Україні (до 1939 р.). Автономність, відкритість зарубіжним традиціям і новітнім процесам, високий розвиток літератури в Західній Україні до 1939 р. Богдан-Ігор Антонович. Життя і творчість. Аполітичність, наскрізна життєствердність, метафоричність («Автопортрет», «Дороги»). Лемківська конкретика як джерело образних асоціацій.	1	
27	Міфологізм поезій. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими; міфологічність образу, екзотика лемківського краю в контексті вселюдських мотивів у поезіях «Вишні», «Зелена євангелія», «Різдво». ТЛ: міфологізм, асоціативність.	1	
28	Осип Турянський. Коротко про письменника. Історичний матеріал Першої світової війни як предмет художнього узагальнення у творі «Поза межами болю». Поема у прозі, що хвилює, єднає людські серця, звільняє і просвітлює душу. ТЛ: поема у прозі.	1	
29	Умовність зображення (події поза конкретним часом і простором) у поемі «Поза межами болю» О.Турянського. Загальнолюдські мотиви й гуманістичні цінності. Біологічні інстинкти й духовна воля до життя. Ідея перемоги духу над матерією. Гуманістичний, життєствердний пафос поеми у прозі, його вселюдська значимість і всеохопність.	1	
30	РМ КР № 3 «Література в Західній Україні» (контрольний твір).	1	КР № 3 РМ (твір)
31	Література в Західній Україні (до 1939 р.) (узагальнення й систематизація вивченого).	1	
32	УПЧ «Марія» Уласа Самчука.		УПЧ

II семестр				
33		Еміграційна література «Празька поетична школа» та її представники. Євген Маланюк. Коротко про митця. Вірші про призначення поета й поезії. Символічні образи в поезії « Стилет чи стилос?.. »	1	
34		Художнє осмислення трагічної історії України, ностальгічні мотиви, філософічність поезії Є.Маланюка « Під чужим небом ».	1	
35		Проза У.Самчука, Т.Осьмачки, Д.Гуменної, Наталени Королевої (короткий огляд). Іван Багряний. Основні віхи життя й творчості митця. « Тигролови » як український пригодницький роман.	1	
36		Проблема свободи й боротьби за своє визволення в романі «Тигролови». Жанрові особливості твору.	1	
37		Українська література 1940–1950 рр. Участь українських письменників у Другій світовій війні. Засилля соцреалізму в мистецтві повоєнного періоду. Олександр Довженко. Відомий у світі кінорежисер, засновник поетичного кіно. Романтичне світобачення. Соцреалістичний канон і новаторський естетичний пошук. Історія написання « Зачарованої Десни », автобіографічна основа, сповідальність оповіді. Поєднання минулого й сучасного. Два ліричні герої: малий Сашко і зріла людина. Морально-етичні проблеми, порушені в кіноповісті. ТЛ: кіноповість, публіцистичність.	1	
38		Національні та загальнолюдські проблеми. Поєднання лірико-романтичного, виражального начала з публіцистикою, доля народу крізь призму авторського бачення й оцінки в кіноповісті О.Довженка « Україна в огні ».	1	
39, 40		РМ КР № 4 «Еміграційна література (Є.Маланюк, І.Багряний). Творчість О.Довженка» (контрольний твір).	2	РМ КР № 4 (твір)
41		Українська література другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Вступ Українська література у другій половині ХХ ст. Спроба подолати канони соцреалізму. «Закулісний» розвиток модернізму, опозиційні прояви різних стильових тенденцій. Явище «шістдесятництва», «ню-йоркська група», постшістдесятники, українська «хімерна проза». Пошукове розмаїття сучасної літератури. Тенденції постмодернізму. ТЛ: соцреалізм, модернізм (повторення) і постмодернізм.	1	
42		УПЧ Творчість Е.Андієвської («Джалапіта», «Казка про говорючу рибу»).	1	УПЧ
43		Поети-шістдесятники «Шістдесятництво» як явище культурологічне й соціальне. Його зв'язок із дисидентським рухом. Ідейно-стильове розмаїття, тематична й формотворча новизна. Василь Симоненко. Творча біографія митця. Традиційність його лірики. Образ України, громадянський вибір поета (« Задивляюся у твої зіниці... »). Мотив самоствердження людини у складному сучасному світі, її самодостатність і самоцінність (« Я... ») ТЛ: віршові розміри (повторення).	1	
44		Дмитро Павличко. Основні відомості про поета, перекладача. Громадянські мотиви лірики. Образно-притчевий зріз часу, історії народу, проблеми нації, окремої людини. Пісня « Два кольори », яка стала народною.	1	
45		Іван Драч. Невтомний шукач нового змісту і нової форми в поезії. Переосмислення жанру балади. « Балада про соняшник » – поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості. Символічність образу соняшника, сонця. ТЛ: балада (повторення).	1	
46		Микола Вінграновський. Коротко про поета, прозаїка, кіномитця. Вселюдські, національні мотиви крізь призму «інтимного самозосередження». Вируюча пристрасть, несподівана асоціативність, буйна фантазія, образна деталі поезії « Сеньйорито акаціє, добрий вечір... » Інтимна лірика митця.	1	
47		Ліна Костенко. Творчий шлях. Особливості індивідуального стилю (філософічність, історизм мислення, традиційність, інтелектуалізм, публіцистичність). « Страшні слова, коли вони мовчать... » – ліричний роздум про значення слова в житті людини, суть мистецтва.	1	

48	«Вічні» українські фольклорні типи, новітнє переосмислення традиційної ситуації, образи-архетипи як атрибути української свідомості («Українське альфреско», «Хай буде легко. Дотиком пера...», «Я вранці голос горлиці люблю...», «Недумано, негадано...»).	1	
49	Інтимна лірика як спонука до роздумів про суть кохання. Її сповідальність. Пейзажна й філософська лірика. Історико-фольклорна основа історичного роману у віршах «Маруся Чурай». ТЛ: роман у віршах.	1	
50	Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання в романі у віршах «Маруся Чурай» Л.Костенко. Центральні проблеми: митець і суспільство, індивідуальна свобода людини. ТЛ: образи-архетипи.	1	
51	Василь Стус. Поет як символ незламного духу, збереження людської гідності. Загальний огляд творчості. Узагальнені образи крізь призму індивідуальної долі («Мені зоря сіяла нині вранці...», «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...»).	1	
52	Основні тематично-проблемні лінії в поезіях В.Стуса: відчуження від світу, проблема вибору, стан трагічної самотності й активної дії, формування себе; атмосфера розтлінного духу тоталітарної системи; Україна-мрія і Україна знищена («Господи, гніву пречистого...», «О землі втрачена, явися...», «Як добре те, що смерті не боюсь я...»). ТЛ: метафора (поглиблено).	1	
53	Українська поезія другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (узагальнення й систематизація вивченого). КР № 5 «Українська поезія др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст. (В.Симоненко, Д.Павличко, І.Драч, М.Вінграновський, Л.Костенко, В.Стус)» (тест).	1	КР № 5 (тест)
54	Проза другої половини ХХ ст. Інтенсивний розвиток української прози (твори В.Дрозда, Є.Гуцала, В.Шевчука, Гр.Тютюнника, А.Дімарова, О.Гончара, П.Загребельного та ін.), її новаторські особливості, національна специфіка. Тематичне й жанрове розмаїття прози. Олесь Гончар. Загальна характеристика доробку О.Гончара – романтика. Творчий злет у 60-ті рр. Його громадянська і життєва позиція, роль у духовному відродженні нації.	1	
55	Краса і сила кохання як матеріал художнього осмислення в новелі «За мить щастя» О.Гончара. Узагальнений образ миті життя, філософія миті щастя людини.	1	
56	Новела-засторога «Залізний острів» з роману «Тронка». Символіка танцю юних Віталіка й Тоні на розпеченій палубі затонулого крейсера. ТЛ: новела, роман та його види.	1	РМ (контрольний домашній твір)
57	Григор Тютюнник. Коротко про письменника. «Вічна» тема «любовного трикутника» в новітній інтерпретації. Образ любові як втілення високої християнської цінності, яка вивіщує людину над прагматичною буденністю, очищає її душу («Три зозулі з поклоном»).	1	
58	Зміщення часових площин як художній засіб у новелі «Три зозулі з поклоном» Гр.Тютюнника. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї. ТЛ: художня деталь (поглиблено).	1	
59	Валерій Шевчук. Життя і творчість митця. Особливості світобачення, громадянська позиція. Зв'язок із давньою українською літературою.	1	
60	Композиція роману-балади «Дім на горі» В.Шевчука. Використання традиції європейської балади (сюжет кохання жінки і демонічної сили, трагізм). Розгалуженість сюжету. ТЛ: роман-балада.	1	
61	Барокове поєднання високого (духовного) і низького (буденного) в романі-баладі «Дім на горі» В.Шевчука. Барокові притчеві мотиви і символи (самотність, роздвоєння людини, блудний син, дорога). Притчевість образів, епізодів. ТЛ: бароко, притчевість, символічність (поглиблено).	1	

62	Українська історична проза В лещатах радянської ідеології. Історичні твори З.Тулуб, П.Загребельного, Р.Іваничука, Ю.Мушкетика, І.Білика та ін. Павло Загребельний. Коротко про письменника. Загальна характеристика історичної прози.	1	
63	Історична основа й художній вимисел у романі П.Загребельного «Диво». Софія Київська як історична пам'ятка та художній символ. Образ Сивоока (проблема творчого начала в людині, свободоловства, людської гідності). ТЛ: історична правда і художній вимисел (повторення).	1	
64	Князь Ярослав Мудрий (проблема влади й людини) в романі «Диво» П.Загребельного. Наскрізні проблеми: людина перед вибором, людина у процесі самопізнання та самоствердження, людина-творець.	1	
65	Сучасна українська література (огляд) Історико-культурна картина літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГо-Сад» та ін.). Творчість Г.Пагутяк, Ю.Андруховича, О.Забужко, І.Римарука, В.Слапчука та ін.	1	
66	Література елітна і масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х рр., його риси. Сучасні часописи та альманахи. ТЛ: постмодернізм (повторення). КР № 6 «Проза др. пол. ХХ ст. (О.Гончар, Гр.Тютюнник, В.Шевчук, П.Загребельний). Сучасна українська література» (тест).	1	КР № 5 (тест)
67	Українська російськомовна поезія (огляд) Українська тематика у творах Миколи Ушакова («Стихи о Шевченко»), Леоніда Вишеславського («Мова»), Бориса Чичибабіна («С Україною в крові...», «Тарас»), Леоніда Кисельова («Я позабуду все обиды...», «Цари», «Язык не может сразу умереть...»).	1	
69	Література рідного краю Ознайомлення з письменниками-земляками та їхніми творами.	1	
70	Урок-підсумок Бесіда про твори, вивчені впродовж навчального року. Зосередження уваги на їхніх художніх особливостях, новаторстві (на тлі відповідного відрізка часу).	1	

Одним із важливих шляхів оновлення методичної системи вивчення української літератури та урізноманітнення форм навчання є використання **сучасних інформаційних технологій**. Серед програмно-педагогічних засобів навчання з української літератури, що мають схвалення Міністерства, є: Авраменко О.М., Дмитренко Г.К. Українська література. Дидактичні мультимедійні матеріали. 8 клас / О.М.Авраменко, Г.К.Дмитренко. – К. : Грамота, 2008; навчальні комплекти, підготовлені видавничими структурами Всеукраїнського товариства «Просвіта»: компакт-диски та аудіокасети «Етнічна музика України» (14 частин), «Перлини української культури» (5 частин) тощо.

У процесі вивчення української літератури варто використовувати й сучасні можливості інтернету, наприклад, такі сайти:

- ☐ pysar.tripod.com – класична українська література;
- ☐ www.poetryclub.com.ua – сучасна поезія світу, критичні матеріали про літераторів;

- ☐ poetry.uazone.net – українська поезія та фольклор, тексти сучасних пісень, переклади світової поетичної класики;
- ☐ books.ms.km.ua – твори репресованих українських письменників;
- ☐ www.lib.proza.com.ua – твори сучасних українських і зарубіжних авторів;
- ☐ litopys.narod.net – бібліотека давньоукраїнського письменства, оригінали творів, переклади, коментарі, історичні відомості;
- ☐ www.nbuv.gov.ua/tb/ukr.html – зібрання творів українського письменства від найдавніших часів до початку ХХ ст. та ін.

Літературно-критичний матеріал та тексти художніх творів можна знайти на сайтах популярних фахових часописів, наприклад:

- ☐ www.book-courier.com.ua – «Книжковий кур'єр»;
- ☐ www.elitprofi.com.ua/gazeta – «Книжник-ревію»;
- ☐ www.krytyka.kiev.ua – «Критика» та ін.

Катерина ТАРАНІК-ТКАЧУК,
головний спеціаліст департаменту
загальної середньої та дошкільної
освіти Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України,
кандидат педагогічних наук, доцент

Ніла ШИНКАРУК,
завідувач сектору
суспільно-гуманітарної освіти
Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти